

Witold Górny¹, Jan Kłapa²

**Dwie edycje Konferencji Naukowej
z cyklu „Prawne formy ochrony zabytków
i opieki nad zabytkami” – ciągłość
ponad przejściowymi przeszkodami**

**Two Conferences from the Cycle ‘Legal Forms of Monuments
Protection and Care after Monuments’**

W kalendarz wydarzeń naukowych odbywających się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego na trwałe wpisał się cykl organizowanych przez Koło Naukowe Prawnej Ochrony Dóbr Kultury Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (działające od 2014 r. pod opieką naukową prof. dra hab. Piotra Dobosza – wcześniej jako Sekcja Ochrony Dóbr Kultury TBSP UJ) konferencji, których wspólne motto brzmi: „Prawne formy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego stanowi przedmiot zainteresowania przedstawicieli rozlicznych dziedzin nauki – m.in. prawników, administratywistów, historyków sztuki, konserwatorów zabytków, archeologów, muzealników i managerów kultury. Konferencje organizowane od początku przez KN PODK TBSP UJ, a w ostatniej edycji także przez powołany do życia Instytut Prawa Ochrony Dziedzictwa, są wartościowym miejscem spotkania i dialogu przedstawicieli większości wyżej wymienionych profesji. Dodatkowym ich walorem jest wymiana doświadczeń między praktykami a teoretykami, studentami a profesorami, urzędnikami a działaczami społecznymi. Niniejsza notka ma na celu kronikarskie utrwalenie przebiegu dwóch nieodległych od siebie, a także różnych edycji rzeczony konferencji.

¹ Przewodniczący komitetu organizacyjnego dotychczasowych sześciu edycji konferencji, doktorant w Katedrze Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

² Student V roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, przez dwie kadencje prezes Koła Naukowego Prawnej Ochrony Dóbr Kultury TBSP UJ.

Jubileuszowa, piąta odsłona z maja roku 2019 nosiła tytuł „Efektywność ochrony dóbr kultury na poziomie międzynarodowym, krajowym i lokalnym”, a motto kolejnej edycji, dostosowanej do epidemicznych realiów z początku czerwca 2020 roku, brzmiało „Segmenty dziedzictwa kulturowego – między ochroną dziedzictwa materialnego a niematerialnego”. Zestawienie obu wydarzeń można chyba potraktować jako swoiste studium przypadku, jak życie naukowe dostosowywało się do ograniczeń w dobie COVID-19.

Pierwsza ze wspomnianych edycji, można rzec – konwencjonalna, odbyła się 17 maja 2019 roku – jak zawsze dotąd – w salach obrad Rady Miasta Krakowa oraz w reprezentacyjnych pomieszczeniach Pałacu Larischa – budynku Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli: Przewodniczący Rady Miasta Krakowa – Dominik Jaśkowiec, Prezydent Miasta Krakowa – prof. dr hab. Jacek Majchrowski, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – prof. dr hab. Jerzy Pisuliński oraz Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych. Ponadto patronat medialny nad konferencją objęły: miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego „Alma Mater” oraz kwartalnik prawniczo-administracyjny „CASUS”.

Inauguracja konferencji miała w 2019 roku szczególnie uroczysty przebieg, związany z jubileuszem V edycji wydarzenia. Uczestników spotkania powitała Pani dr Małgorzata Jantos – Przewodnicząca Komisji Kultury i Ochrony Zabytków Rady Miasta Krakowa – gospodarz miejsca obrad. W dalszej kolejności głos zabierali przedstawiciele pozostałych patronów konferencji: w imieniu Prezydenta Miasta Krakowa Pan Jerzy Zbiegień – Miejski Konserwator Zabytków, w imieniu Krajowej Reprezentacji Samorządowych Kolegiów Odwoławczych oraz redakcji kwartalnika „CASUS” Pani Przewodnicząca Krystyna Sieniawska, w imieniu władz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – prodziekan dr hab. Barbara Iwańska, prof. UJ, w imieniu redakcji miesięcznika „Alma Mater” – Pani Redaktor Rita Pagacz-Moczarska. Kulminacyjnym momentem inauguracji konferencji było wręczenie przez prof. dra hab. Piotra Dobosza, Jana Kłapę – Prezesa KN Prawnej Ochrony Dóbr Kultury TBSP UJ oraz mgr. Witolda Górnego – przewodniczącego komitetu organizacyjnego konferencji pamiątkowych podziękowań wszystkim patronom honorowym oraz medialnym dotychczasowych pięciu edycji wydarzenia, a także Stowarzyszeniu Konserwatorów Zabytków reprezentowanemu przez Sekretarza Generalnego Zarządu Głównego – Jacka Rulewicza.

Po części inauguracyjnej nastąpiła sesja plenarna. Otwierająca ją prof. dr hab. Iwona Niżnik-Dobosz (Uniwersytet Jagielloński) w referacie pt. „Organy ochrony zabytków wobec kontroli w administracji rządowej” zwróciła uwagę na znaczenie podwójnej roli administracji konserwatorskiej jako z jednej strony kontrolującej, z drugiej zaś kontrolowanej przez inne – kompetentne do tego – organy administracji publicznej. W kolejnym wystąpieniu dr. hab. Kamil Zeidler, prof. UG (Uniwersytet Gdański) przybliżył słuchaczom wyniki swoich badań związanych z zagadnieniem estetyki prawa. Przywołane przykłady „Estetyki prawa w ujęciu zewnętrznym” unaocznily uczestnikom wydarzenia doniosłą rolę prawa jako motywu w sztuce. Referat dr hab. inż. arch. Dominiki

Kuśnierz-Krupy, prof. PK (Politechnika Krakowska) pt. „Średniowieczne układy urbanistyczne i ich ochrona konserwatorska – na wybranych przykładach” kompleksowo zobrazował wyniki badań prelegentki w zakresie oceny stanu zachowania historycznych zespołów urbanistycznych na terenie województw małopolskiego i podkarpackiego. W następnym wystąpieniu pt. „Obrazki w uzasadnieniach sądowych. Studium dwóch przypadków” dr hab. Mateusz Stępień (Uniwersytet Jagielloński) wskazał, iż materiały nietekstualne, w tym obiekty plastyczne lub fotograficzne, mogą stanowić istotny element uzasadnień sądowych. Dr hab. inż. arch. Maciej Motak (Politechnika Krakowska) w referacie pt. „Ochrona architektury wartościowej, niewybitnej. Na przykładzie twórczości budowniczych krakowskich z I połowy XX wieku” przedstawił zebranym postaci oraz historie związane z tworzeniem przedwojennej architektury Krakowa. W ostatnim z wystąpień inauguracyjnych zatytułowanym „Doktrynalna a empiryczna efektywność prawa ochrony dziedzictwa kulturowego” prof. dr hab. Piotr Dobosz (Uniwersytet Jagielloński) wskazywał na różnice w konserwatywnym oraz liberalnym podejściu do ochrony zabytków na gruncie stanowienia i stosowania poświęconych tej problematyce regulacji prawnych.

Dalsze, całodziennie obrady konferencyjne podzielone zostały na trzy równoległe panele, podczas których poruszane były takie zagadnienia związane z prawem ochrony dóbr kultury, jak m.in.: ochrona zabytków w działalności organów administracji rządowej i samorządowej; klasyczne i nowe formy prawnej ochrony zabytków; finansowe (w tym podatkowe) aspekty opieki nad zabytkami; karnoprawna ochrona zabytków; styk prawa ochrony zabytków z problematyką ochrony przyrody; prawne aspekty wywozu dóbr kultury za granice Polski; ochrona dziedzictwa archeologicznego; digitalizacja dziedzictwa kultury; ochrona niematerialnego dziedzictwa kultury; komparatystyczne ujęcie problematyki prawa ochrony zabytków.

W konferencji uczestniczyli badacze z całej Polski (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Politechnika Krakowska, Politechnika Łódzka, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie), a także z zagranicy (Politecnico di Milano). Poza nimi swój znaczący udział w obrady konferencyjne wnieśli przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej (Rada Miasta Krakowa, Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków w Krakowie, Kielcach, Katowicach, Warszawie i Gdańsku), a także innych instytucji publicznych (m.in. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Muzeum Narodowe w Krakowie) i prywatnych (Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków).

Przebieg obrad konferencyjnych dobitnie potwierdził głębokie zapotrzebowanie na dyskusję o systemie prawnej ochrony zabytków w Polsce. Wymiana poglądów prowadzona podczas obrad w ramach sesji panelowych oraz w kuluarach (w tym podczas bankietu pokonferencyjnego) w niebagatelny sposób wzbogaciła wiedzę i poglądy uczestników konferencji.

Owej bezcennej wartości w postaci rozmów kularowych okazała się być pozbawiona konferencja internetowa, która miała miejsce w dniach 4–5 czerwca 2020 r. Z kronikarskiego obowiązku należy dodać, że zgromadziła jednak rekordową liczbę uczestników i zyskała status międzynarodowej, a także, wobec braku paneli równoległych, możliwe było, aby wszyscy uczestnicy słuchali nawzajem swoich wypowiedzi. Nie stanowił przeszkody czas zajęcia sal i dlatego dyskusja mogła ulec znacznemu przedłużeniu. Ogółem w programie znalazło się 69 wystąpień – 33 pierwszego dnia i 36 drugiego. Przedstawiciele prawie 20 krajowych oraz kilku zagranicznych ośrodków naukowych, a także praktycy (urzędnicy służby ochrony zabytków oraz Najwyższej Izby Kontroli) mogli dzielić się wynikami swoich badań oraz dyskutować. Z uwagi na tytuł spora część referentów koncentrowała się na rozważaniu niejasnej granicy między dziedzictwem materialnym i niematerialnym. Pojawiły się głosy, że zdalna forma konferencji ułatwiła dostęp do prezentowanych treści szerszemu gronu odbiorców oraz na swój sposób zdemokratyzowała dyskusję, do której mogli dołączyć bierni uczestnicy z każdego zakątka świata.

Honorowy patronat nad konferencją objęli: J.E. Hasan Hasanov – Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Republiki Azerbejdżanu w Polsce, Prezydent Miasta Krakowa – prof. dr hab. Jacek Majchrowski, Przewodniczący Rady Miasta Krakowa – Dominik Jaśkowiec, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – prof. dr hab. Jerzy Pisuliński oraz Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych. Ponadto patronat medialny nad konferencją objęły: kwartalnik prawniczo-administracyjny „Casus” oraz miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego „Alma Mater”.

Otwarcie konferencji zaszczylił swoją obecnością Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ prof. Jerzy Pisuliński. Skierował on zarówno do polskich, jak i zagranicznych uczestników słowa powitania i życzenia owocnych obrad. Sesja plenarna konferencji, która zgromadziła przeszło 100 rozmówców, rozpoczęła się od wystąpienia J.E. Ambasadora Hasanova, który wygłosił wystąpienie poświęcone zachowanemu do czasów współczesnych pogańskim pomnikom w Azerbejdżanie. Kolejno dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego dr hab. Katarzyna Zalasinska naświetliła problematykę troski o dziedzictwo niematerialne w referacie pt. „Zarządzanie dziedzictwem na poziomie lokalnym – wyzwania związane z ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego”. Frapujące rozważania, dotyczące zagadnień wręcz ontologicznych, snuła w swoim wystąpieniu zatytułowanym „Zabytek Schrödingera», czyli problematyka formalno-prawnej ochrony zabytków, których nie ma” Małopolska Wojewódzka Konserwator Zabytków dr hab. Monika Bogdanowska. Długą dyskusję na temat tendencji centralizacyjnych w polskiej administracji wywołał referat prof. Jerzego Korczaka – kierownika Zakładu Ustroju Administracji Publicznej Uniwersytetu Wrocławskiego – pt. „Zadania samorządu terytorialnego w ochronie dziedzictwa narodowego”. Następnie odczytano niezwykle erudycyjny tekst prof. dr. hab. inż. arch. Andrzeja Kadłuczka z Politechniki Krakowskiej (który to prelegent niestety został dotknięty przez – statystycznie rzecz biorąc nieuniknione – problemy techniczne) pt. „Między

materialnością architektury (historycznej) a niematerialnością jej znaczeń i symboli”. Kolejnym architektem, który zabrał głos, był dr hab. inż. arch. Maciej Motak, prof. Politechniki Krakowskiej, którego wystąpienie pt. „Dziedzictwo, którego (pozornie) już nie ma”. Upamiętnianie nieistniejących budowli i form urbanistycznych przy użyciu współczesnych środków wyrazu, bogato ilustrowane zdjęciami z przestrzeni polskich miast, wywołało dyskusję o sposobach naznaczania przestrzeni związanej z różnymi wcieleniami dziedzictwa i budowanej przez to społecznej świadomości. Uczyl i bawił jednocześnie dr hab. Mateusz Stępień, prof. UJ, w swoim wystąpieniu pt. „Uśmiech na sali sądowej”, ukazując skutki przytłaczającej powagi kultywowanej w sądownictwie. Ostatnim mówcą inauguracyjnej części konferencji był opiekun KN PODK TBSP UJ, a także prezes Instytutu Prawa Ochrony Dziedzictwa, prof. dr hab. Piotr Dobosz, który zaprezentował wystąpienie zatytułowane „Rodzinne dziedzictwo kulturowe i podmiotowe prawo do uczestnictwa w samorządzie terytorialnym jako fundamenty leżące u podstaw pozycji jednostki we współczesnym społeczeństwie”, wskazując na rodzinne dziedzictwo kulturowe jako na jeden z segmentów szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, który jednak ulega często pominięciu.

Kolejne wystąpienia zostały pogrupowane tematycznie, a przewodniczącymi poszczególnych sesji byli pracownicy naukowcy z różnych krajowych uniwersytetów. Nowością był w tym roku panel międzynarodowy, podczas którego frapujące i naznaczone innym kontekstem prawnym wystąpienia wygłosili badacze z Brazylii, Hiszpanii oraz Ukrainy. W języku polskim prezentowali także referaty przedstawiciele Uniwersytetu Zuryskiego oraz Politechniki Lwowskiej.

Prowadzone w trakcie obrad konferencyjnych dyskusje i polemiki dobitnie potwierdziły głęboką potrzebę szeroko zakrojonego, interdyscyplinarnego dialogu poświęconego problematyce systemu prawnej ochrony zabytków w Polsce. Wymiana poglądów w znaczącym stopniu wzbogaciła wiedzę i poglądy uczestników konferencji. Jesteśmy przekonani, że wymiana doświadczeń, dobrych praktyk i kontaktów będzie przyczyniać się do usprawniania działań podejmowanych na rzecz dziedzictwa w jego obydwu wcieleniach – materialnym i niematerialnym, a także, że przeszkody techniczne są w pełni możliwe do przezwyciężenia, gdy stawką jest ochrona ciągłości wciąż stosunkowo młodego, ale jednak osadzonego już w społecznej świadomości cyklu konferencji.

Pozostaje tylko mieć nadzieję, że w przyszłym roku będzie możliwe wzniesienie gremialnego toastu za obrady i spotkanie bez pośrednictwa ekranu komputera i bez zwracania uwagi na problemy z łączem internetowym.

Sesja inauguracyjna konferencji. Przemawia Miejski Konserwator Zabytków w Krakowie – Jerzy Zbiegień

Autor: Filip Radwański

Sesja inauguracyjna konferencji. Przemawia Pani Redaktor Rita Pagacz-Moczarska

Autor: Filip Radwański

Sesja inauguracyjna konferencji. Od lewej siedzą: dr hab. Monika Bogdanowska – Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie oraz dr Małgorzata Jantos – Przewodnicząca Komisji Kultury i Ochrony Zabytków RMK

Autor: Filip Radwański

Sesja inauguracyjna konferencji. W pierwszym rzędzie od lewej siedzą Prodziekani WPiA UJ: dr hab. Piotr Dobosz, prof. UJ oraz dr hab. Barbara Iwańska, prof. UJ. W drugim rzędzie od lewej siedzą: Przewodnicząca KRSKO Krystyna Sieniawska oraz prof. dr hab. Iwona Niżnik-Dobosz

Autor: Filip Radwański